

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

PREVZGOJNI DOM RADEČE

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o zavodu:

- ▶ **Tip zavoda:** prevzgojni dom za mladoletnike¹.
- ▶ **Kategorije nastanjenih oseb:** mladoletniki z vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom.
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost zavoda na dan obiska:** uradna kapaciteta je bila sicer še vedno 68 mladoletnikov, vendar pa nam je direktor pojasnil, da je bila po prejšnjem obisku DPM v PD Radeče opravljena izmera prostorov za namestitve mladoletnikov. Z izmero je bilo tako ugotovljeno, da je treba kapaciteto spremeniti, saj je pokazala, da je primerna namestitve le 47 mladoletnikov in mladoletnic. Na podlagi tega je bila pripravljena sprememba kapacitet PD Radeče, ki je postala po podpisu postala tudi uradna.

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen** 23. 10. 2012, **med 8:50 in 13:10** uro.
- ▶ **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha ter predstavnica in predstavnik pogodbenih nevladnih organizacij (Inštituta Primus oziroma Rdečega Križa Slovenije)
- ▶ **Vsebina obiska:** uvodni razgovor, ogled prostorov in razgovori z mladoletniki, zaključni razgovor.

¹ Prevzgojni dom je notranja organizacijska enota Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. Skladno 184. členom Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) se v njem izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom.

► **Poročanje:** poročilo o obisku smo po pošti posredovali Generalnemu direktorju Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: Gd URSIKS) 11. 1. 2013, skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči njegova stališča; tozadevni odgovor smo prejeli 14. 2. 2013, torej 34. dan po odpremi.

► **DPM je posebej pohvalil**

- da so garderobni prostori prenovljeni², s tem pa je bilo priporočilo DPM v tej zvezi tudi uresničeno,
- da je bilo upoštevano priporočilo DPM iz prejšnjega obiska in sta bila prostora za izločitev številčno označena; prav tako sta bili v omari v prostoru za sprejem številčno označeni polici, ki sta namenjeni za shranjevanje predmetov, ki se začasno odvezemajo mladoletniku ob namestitvi v prostor za izločitev,
- da je PD Radeče od prejšnjega obiska uspel dobiti donacijo šestih računalnikov iz šolskega centra Celje in srednje šole Slovenska Bistrica; direktor je tudi pojasnil, da imajo mladoletniki, sicer z omejitvami, možnost uporabljati tudi internet, in
- prizadevanja zaposlenih, da mladoletnikom omogočajo veliko raznovrstnih prostočasnih aktivnosti (tudi izven PD Radeče)³, saj te na (pre)vzgojo mladostnikov pozitivno vplivajo.

² Tudi ob tokratnem obisku smo (kljub temu, da mladoletniki v času obiska niso opravljali dela), opravili pregled delavnic. Predvsem smo preverili uresničitev priporočila DPM glede prenove garderobnih prostorov kovinarske delavnice iz našega prejšnjega obiska.

³ Po pojasnilu vodje vzgoje se mladoletnikom med letom omogoča vrsta prostočasnih aktivnosti, saj je to pomembna sestavina vzgojnega programa. Mladoletnikom, ki lahko koristijo zunanje ugodnosti, se omogoča udeležba na različnih prireditvah in pohodih zunaj PD Radeče. Sicer lahko mladoletniki uporabljajo tudi fitnes. V letu 2012 je PD Radeče mladoletnikom omogočil kopanje na radeškem bazenu (imeli so sedem letnih kart). Udeležbo na nogometni tekmi v Brežicah (gimnazija), prostovoljstvo s psi (sodelovanje z zavetiščem ZAN ZANI iz Šentjurja in Dramelj), ogled nogometne tekme v Kopru, celodnevni izlet v Planico (zaključek svetovnega pokala v skokih), sodelovanje z gledališčem Celje (imajo abonma), kratki pohodi v okolici Radeč in udeležbo na humanitarni akciji v sodelovanju z občino Radeče ter gozdarskim društvom Radeče – čiščenje poškodovanih dreves.

DPM: pričakujemo, da bo zaradi porodniškega dopusta odsotna pedagoginja ustrezno nadomeščena⁴.

DPM: predlagamo, da PD Radeče mladoletnikom na primeren način predstavi delo pedagogov, zlasti pa njegov obseg, ki seveda ne predstavlja zgolj neposrednega ukvarjanja s posameznim mladoletnikom.⁵ Koristno bi namreč bilo, da je s potekom delovnega dne pedagogov (in drugih delavcev PD Radeče) mladoletnik čim bolj seznanjen, sicer lahko dobi o njihovem delu morda popačeno predstavo, kar lahko ima za posledico neprimeren odnos tako do vzgojitelja, kot to samega dela oziroma zaposlitve.

DPM: tudi ob tokratnem obisku smo od mladoletnikov slišali nekaj pritožb zoper odnos pravosodnih policistov⁶ do njih. Tega večina mladoletnikov dojema kot nespoštljivega,

Gd URSIKS: z 31. 12. 2012 je v Oddelku za vzgojo zaposlenih šest delavk (med tem časom se je še ena delavka upokojila), od teh pa je ena delavka na porodniškem dopustu do decembra 2013. Pričakovanja, da se začasno odsotna delavka nadomesti, so nerealna zaradi ukrepov Vlade Republike Slovenije (Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF)). Tako niso možne nadomestne zaposlitve zaradi upokojevanja, kakor tudi ne za čas porodniške odsotnosti, saj je URSIKS glede na sprejeti proračun za leto 2013 prisiljena zmanjšati stroške dela.

Gd URSIKS: pripombam mladoletnikov nad delom vzgojiteljev, da svoje delo opravljajo le pol ure dnevno, ostalo pa naj bi 'surfali' po internetu, oziroma igrali računalniške igrice, ne moremo slediti. Zmanjšano število strokovnih delavcev v oddelku za vzgojo se seveda odziva tudi pri mladoletnikih samih. Dejstvo je, da ni več moč zagotoviti konstantno prisotnost pedagogov po matičnih vzgojnih skupinah, kar sigurno predstavlja težavno situacijo med mladoletniki oz. nezadovoljstvo (»ni razredničarke«), hkrati pa se tako niža nivo kvalitete strokovnega dela. Pri delu z mladoletniki in pri organizaciji celotnega dela, se poskuša kar se da zapolniti manjkajoče vrzeli. Vsem mladoletnikom je že v fazi sprejema v zavod delo vzgojitelja podrobno predstavljeno, prav tako delo drugih delavcev v oddelku za vzgojo. Prav zaradi tega smo mnenja, da so mladoletniki dobro seznanjeni s potekom delovnega dneva vzgojiteljev, prav tako pa poudarjamo, da so vzgojitelji pri svojem delu z mladoletniki prizadevni in angažirani.

Gd URSIKS: verjamemo, da se posamezni mladoletniki ob soočanju z dolžnostmi in odgovornostjo ter omejitvami in pravili ne počutijo dobro, saj niso v zavodu po svoji želji, temveč po

⁴ V vzgojni službi je bilo zaposlenih sedem oseb (sicer je sistemiziranih 10 mest): vodja, pedagoginja – psihologinja, terapevtka odvisnosti in štiri pedagoginje (od katerih je ena na bolniški, nato pa gre na porodniški dopust). Ugotoviti je bilo moč, da se število zaposlenih v vzgojni službi zmanjšuje (za tri manj kot je po sistemizaciji).

⁵ S strani mladoletnikov smo bili deležni kar nekaj pritožb na delo vzgojne službe (pedagogov). V očeh mladoletnikov naj bi ti opravljali svoje delo le pol ure dnevno, v preostalem naj bi 'surfali' po internetu, oziroma igrali računalniške igrice. DPM tem pripombam mladoletnikov sicer ni mogel slediti, smo pa vsaj predlagali zgoraj navedeno.

⁶ Število pravosodnih policistov in organizacija dela, ki poteka v treh izmenah, se od prejšnjega obiska DPM nista spremenila. Pravosodnih policistov je bilo tako 17, vključno s poveljnikom in dvema pravosodnima policistkama (ena pravosodna policistka polovico delovnega časa opravlja naloge referentke).

gospodovalnega, žaljivega, tudi ponižujočega. Nekaj mladoletnikov naj bi bilo deležnih zbadljivk in celo groženj, kadar so zaradi kakšne kršitve vložili pritožbo (tudi le v primeru zapisa nezadovoljstva v knjigo pritožb glede hrane) Več mladoletnikov pa je pohvalilo eno izmed pravosodnih policistk. Glede na to, da so se pritožbe mladoletnikov od prejšnjega obiska ponovile, predlagamo, da se pravosodne policiste ponovno opozori na primernost odnosa do mladoletnikov.

sklepu sodišča, pogosto privedeni tudi s pomočjo policije ali neposredno iz pripora. Upošteva dejstvo, da pri zaprtih mladoletnikih v simptomatiki prevladuje nasilništvo in razvajanost, da ne morejo uveljaviti svojih interesov na račun drugih ter da gre pri posameznikih že za resne psiho in sociopatske motnje ter motnje v duševnem razvoju, je jasno, da krivdo usmerjajo na tiste, ki jim tovrstne manifestacije preprečijo - največkrat so to pravosodni policisti, simbol prepovedi. Na vseh sestankih s pravosodnimi policisti se vedno daje poudarek na odnosu, občutljivosti mladostniške populacije, enako velja tudi za usposabljanje. Ob povsem strokovnem usposabljanju pravosodnih policistov v organizaciji URSIKS, so pravosodni policisti vključeni v vsebine usposabljanj skupaj z delavci oddelka za vzgojo in oddelka za izobraževanje, ki jih organizira prevzgojni dom. Vsekakor ocenjujemo, da je zaključna ugotovitev Varuha o pravosodnih policistih presplošna in večinoma povsem neutemeljena. Možno je, da se v posameznih primerih konfliktnih situacij sproži tudi kakšna manj primerna beseda ali gesta. Vsekakor se uporaba pooblastil pravosodnih policistov preverja najprej v domu in nato še na Generalnem uradu in se v primeru nedoslednosti ali napak v postopkih sproži ustrezne popravilne mehanizme. Prevzgojni dom analizira vsako uporabo prisilnih sredstev z vidika možnosti alternativnih pristopov. Predvsem je potrebno izpostaviti, da si v tem domu še posebej prizadevajo k ustvarjanju dobrih odnosov med mladoletniki in pravosodnimi policisti tako, da se organizira različne oblike in vsebine medsebojnega druženja z namenom sproščanja medsebojnih napetosti. Odigrane so bile medsebojne tekme v nogometu, košarki in odbojki, vodja oddelka za varnost pa izvaja seznanjanje novosprejetih mladoletnikov z vlogo in pooblastili pravosodnih policistov. Tudi direktor v pogovorih z mladoletniki večkrat pojasnjuje vprašanja na to temo. Konfliktna situacije med mladoletniki in osebjem zavoda so povsem pričakovane, pri čemer je pomembno, kako se jih razrešuje. Prav gotovo je, da je populacija mladoletnikov specifična in terja posebno pozornost, zato prevzgojni dom vlaga veliko energije in naporov v dobre pogoje dela tako za zaposlene, kot tudi v kvalitetne pogoje bivanja za mladoletnike. Naj omenimo, da tudi Generalni urad opravlja redne obiske zavodov in prevzgojnega doma z namenom vzpostaviti dobre odnose in ustvariti pogoje za odprto komunikacijo, ki je predpogoj za razreševanje konfliktnih situacij.

DPM: ponovno predlagamo, da se prouči možnost adaptacije tal v ambulanti.⁷

DPM: predlagamo, da se razmisli o načinu obnove oddelka posebne vzgojne skupine⁸, ki bi bil mogoč kljub pomanjkanju finančnih sredstev. Očitno so prenove potrebni tako sanitarni prostori, kot tudi skromna oprema v sobah. Prostori namreč ne dajejo občutka domačnosti in topline, ki jo mladoletniki nedvomno potrebujejo, četudi (ali še posebej če) so nameščeni v posebno vzgojno skupino. Prav tako je treba v prostorih (vsaj v tistih, ki so zasedeni) in na hodniku, kjer se mladoletnik(i) sicer lahko zadržuje(jo), zagotoviti takšno temperaturo zraka, ki bo zagotavljala dobro telesno počutje. Prosimo tudi za pojasnilo, ali je PD Radeče pri edinem nameščenem mladoletniku na oddelku morda opazil pomanjkanje druženja z vrstniki in ali je to pomanjkanje kakorkoli nadomestil (morda z drugimi dejavnostmi).

DPM: prosimo, da UIKS sporoči okoliščine obravnavanja izbruha požara v čajni kuhinji tretje matične skupine in njene ugotovitve.⁹ Prosimo tudi,

Gd URSIKS: obveščamo vas, da je prevzgojni dom v sodelovanju z regionalnim zdravstvenim domom že v preteklem letu pristopal k potrebni adaptaciji, ki pa niso bila realizirana zaradi nezmožnosti prevzemanja novih finančnih obveznosti. K potrebni adaptaciji bodo zato pristopali v letošnjem letu v skladu z finančnimi možnostmi.

Gd URSIKS: strinjamo se, da bi bila prenova potrebna. V okviru zagotovljenih finančnih možnosti se bo izvedla sanacija v smislu nujnih vzdrževalnih del, prenove sanitarnih prostorov in menjave dotrajanih odtočnih cevi. Glede priporočila DPM o ureditvi prostorov posebne vzgojne skupine (domačnosti in topline) pa Generalni urad pojasnjuje, da je namestitev mladoletnikov v posebno vzgojno skupino le začasna, tretmanska odločitev strokovne skupine zavoda, kadar posameznik zaradi dalj časa trajajočega neupoštevanja hišnega reda, ne sledi posameznim ciljem svojega osebnega načrta. Zato ocenjujemo, da je potrebno zagotavljati elemente domačnosti in topline v matičnih vzgojnih skupinah, kjer mladoletniki sledijo svojemu programu in izpolnjujejo osebne načrte, cilj posebne vzgojne skupine pa je, da se mladoletnika čim prej motivira za premestitev nazaj v matično vzgojno skupino. Mladoletniki, ki so nameščeni v posebno vzgojno skupino imajo strukturiran program, katerega realizacija se sprotno spremlja in tedensko ocenjuje na sestankih strokovne skupine. V primeru izpolnjevanja zastavljenega programa, se mu režim tedensko sprošča tudi z možnostmi vzdrževanja vseh socialnih stikov z mladoletniki.

Gd URSIKS: vsa navedena dejstva in številni individualni pogovori, ki so jih opravili delavci zavoda nakazujejo, da so člani tretje matične

⁷ Glede priporočila izvedenke ob prejšnjem obisku, da bi bilo potrebno oziroma priporočljivo v ambulanti izvesti adaptacijska dela tal, je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da le to ni bilo opravljeno.

⁸ Prostori posebne bivalne skupine so v pritličju in prvem nadstropju. Sobe so označene s števkami od C-1 do C-8. Predvsem v prostoru C-8 je bilo zaznati precej neprijeten vonj iz sanitarij, ki naj bi bile pred tem že poplavljene. V sosednji sobi C-7 je bil ta vonj precej manj prisoten. Prostori so bili nezasedeni, razen prostora C-1, kjer je bil nameščen en mladoletnik. Sobe so skromno opremljene, nameščene so železne postelje in mizice. Ob obisku je bilo v teh prostorih, predvsem pa na hodniku, mrzlo. Naše opažanje, da je hladno, je potrdil tudi mladoletnik. Direktor je sicer pojasnil, da na oddelku velja isti režim, kot ob prejšnjem obisku. Tam nastanjeni mladoletniki so tako od 7.00 do 22.00 ure odklenjeni in se lahko zadržujejo tudi na hodniku pred sobami, kjer je televizor in stoli.

⁹ V prostorih III. matične skupine je 16. 9. 2012 (nedelja) zagorela čajna kuhinja. Kot je povedal vodja oddelka za varnost, g. Stojan Čeč, je bilo ugotovljeno, da je bil požar podtaknjen. Mladoletniki v tej skupini so izrazili nezadovoljstvo, ker so za podtaknjen požar sedaj kaznovani vsi – za en mesec naj bi jim bil 'zamrznjen' status napredovanja. Čajna kuhinja je bila ob našem obisku še vedno neuporabna, posledice požara pa še niso bile sanirane.

da sporočite ali so bili morda nasproti mladoletnikom, nameščenih v to skupino, sprejeti ukrepi in če, kakšni ter proti katerim mladoletnikom. Poleg tega predlagamo, da UIKS oziroma PD Radeče poskrbi tudi za primerno sanacijo čajne kuhinje, morda tudi tako, da bodo pri obnovi sodelovali mladoletniki, nastanjeni v tretjo matično skupino.

DPM: pričakujemo, da je bilo zamakanje v prostoru za sprejem že ustrezno odpravljeno in zamenjana žarnica.¹⁰ Prosimo pa za pojasnilo razlogov, zaradi katerih je prišlo do zamakanja in kako (če) je bilo videno stanje sanirano.

DPM: menimo (kljub temu, da v PD Radeče že nekaj časa ni bila nameščena nobena mladoletnica), da je treba prostore za mladoletnice redno vzdrževati in čistiti.¹¹ Zato predlagamo, da PD Radeče prostore za mladoletnice očisti in tudi v prihodnje redno vzdržuje.

DPM: glede na to, da PD Radeče razpolaga s telovadnico, ki mladoletnikom predvsem koristi za rekreacijo v hladnih zimskih dneh, predlagamo, da se le-to prenove, saj v sedanjem stanju (ko odstopa parket in odpada omet) ni najbolj primerna za izvajanje rekreacije.¹² Obenem tudi menimo, da bi bilo te napake mogoče odpraviti tudi z angažiranjem mladoletnikov, ki se tako ali tako usposablajo na

vzgojne skupine vedeli za namero, ki se je zgodila, vendar niso primerno ukrepali. Dogodek je bil predan policiji v obravnavo, katera je nato po opravljenih razgovorih z mladoletniki, zoper enega mladoletnika podala kazensko ovadbo. Vse do takrat, dokler je policija dogodek obravnavala in mladoletnike zasliševala, so le-ti v svojih statusih mirovali, nihče od njih pa ni izgubil nobene ugodnosti, saj so bili v tem času v procesu pridobivanja ugodnosti. Izdelana je bila nova čajna kuhinja in v mesecu decembru nameščena ter zmontirana tudi s pomočjo mladoletnikov. Tu bi radi poudarili tudi izjemno delo, ki so ga opravili pravosodni policisti, ki so s hitrim in strokovnim ukrepanjem pogasili požar še v njegovi začetni fazi, saj bi bile v nasprotnem primeru lahko posledice zelo hude.

Gd URSIKS: glede žarnice v predprostoru za namestitev v posebni prostor pojasnujemo, da je bila le-ta še isti dan zamenjana. Glede madeža na stropu v predprostoru za namestitev v posebni prostor, pa je bilo po pregledu s strani vzdrževalca zavoda, ugotovljeno, da v posebni vzgojni skupini spušča dotrajana odtočna cev. Najnujnejša dela so bila opravljena takoj, v spomladanskem času pa bo sanirano še ostalo.

Gd URSIKS: ugotovitve DPM, da je bil oddelek za mladoletnice nevzdrževan, tudi umazan in razmetan sprejemamo. Ob dejstvu, da že dalj časa v prevzgojni dom ni bila nameščena nobena mladoletnica, ne moremo iskati opravičila. Zavod je takoj začel ponovno izvajati redno čiščenje in vzdrževanje tudi nezasedenih prostorov.

Gd URSIKS: s to ugotovitvijo Varuha se strinjamo, si pa tudi v prevzgojnem domu samem želijo, da bi lahko prišli do celostne prenove telovadnice. Zadnja večja obnova je bila pred 10 leti. Glede na to, da so prostori, v katerih se nahaja telovadnica v postopkih denacionalizacije in bodo po vsej verjetnosti vrnjeni bivšemu lastniku, trenutno ni možnosti za obnovo.

¹⁰ Ob tokratnem obisku je bilo v prostoru za sprejem na stopu opaziti sveže zamakanje vode, ki je po vsej verjetnosti trajalo dlje časa, saj je bil viden madež vode tudi na tleh. Prav tako je bilo ugotovljeno, da v enem prostoru za izločitev ni delovala žarnica. DPM je na navedeno opozoril vodstvo že med obiskom.

¹¹ Oddelek za mladoletnice je bil ob tokratnem obisku umazan in razmetan in kot tak neprimeren, če bi bila potrebna namestitev mladoletnice oziroma mladoletnic.

¹² Mladoletniki imajo možnost tudi uporabe telovadnice. Pri pregledu le-te je bilo ugotovljeno, da je ta v zelo slabem stanju (odpada omet in odstopa parket). Prav tako je bilo ugotovljeno, da je poleg garderob pred telovadnico tudi kopalnica s štirimi tuši, od katerih pa bi bilo le dva možno uporabiti.

področjih, katerih napake so v telovadnici.

DPM: predlagamo, da vodstvo PD Radeče preveri, ali so suhe večerje dostavljene mladoletnikom na primeren način, torej tako, da si jo ti lahko preložijo na čist krožnik in da se lahko dostojno zaužijejo.¹³

Gd URSIKS: v prevzgojnem domu so suhe večerje organizirane trikrat tedensko. Zavod je po obisku Varuha preveril kako se suhe večerje dostavljajo mladoletnikom. Mladoletniki jo zaužijejo v jedilnici na primeren način, tako, da imajo vsi možnost, da iz izdaj nega pulta vzamejo krožnik in ustrezen pribor.

¹³ Kot ob vsakokratnem obisku je bilo tudi ob tokratnem obisku slišati nekaj pripomb na enoličnost ter količino hrane. Slišali smo nekaj pripomb tudi glede suhih večerij, zraven katerih naj ne bi bilo krožnikov, pladnji, na katerih se ta prinese, pa naj bi bili umazani. Ob enodnevnem obisku je upravičenost teh pritožb sicer tudi težko preveriti, ne bi pa mogla biti odveč dodatna pozornost PD Radeče pri načrtovanju jedilnikov.